Megújult Ady Endre síremléke

„A lelkünkben melegséget érzünk” – vallja Csillag István és felesége, Maros Magda, a költőfejedelem adakozó kedvű tisztelői

A hír megdobogtatja a szívünket: egy Stockholmban élő magyar házaspár adakozásából újították fel Ady Endre síremlékét a Fiumei úti temető 19/1-es parcellájában. A síremlék átadását a költő 136. születésnapján, november 22-én, pénteken 11 órakor tartják.

Kő András

Ifjú szívekben él: a kommunista időkben Ady táplálta a magyarságtudatot Erdélyben FOTÓ: NAGY BÉLA

Jelen sorok írója bevallhatja, ha a Fiumei úti temetőben jár, sosem mulasztja el, hogy ne sétáljon el *Ady Endre* sírja mellett. Évfordulók idején cikkeket is írtam azokról a koszorúkról, amelyeket a síron találtam, köztük a ráckevei Ady gimnázium mindig visszatérő virágairól. Az egyik olvasói levélből tudtam meg, hogy évekkel ezelőtt a debreceni Ady gimnázium összes évfolyama és osztálya, az akkori igazgatónak köszönhetően, ellátogatott a költő szülőhelyére, Érmindszentre. De meg is róttam azokat az iskolákat, amelyek a költő nevét viselik ugyan, ám jubileumok idején elfeledkeztek egy szerény csokorról.

Nehéz mély főhajtás nélkül írni arról, amelyről most értesültem: egy Stockholmban élő magyar házaspár adakozásából felújították Ady Endre síremlékét, amely méltatlanná vált a költő géniuszához. Kik azok az emberek, akiknek fontos volt egy ilyen gesztus? Utánajártam. *Csillag István* és felesége, *Maros Magda* volt az adakozó. Az előzményekről, a múltról a férj így beszélt: – Zilahon születtem, abban a városban, amely a költő számára meghatározó volt. „Aki vagyok, az négy zilahi esztendő által vagyok” – írta Ady 1903 novemberében. A gimnázium felső négy osztályát járta 1892 és 1896 között a Wesselényi Kollégiumban. Zilah nekem is fontos őrhelyem volt: ugyanabban az iskolában és ugyanabban az osztályban tanultam. Ott érettségiztem. A falak, a padok róla szóltak. A szelleme nap nap után kísértett. A lelki stabilitást, a gyökereket ő jelentette. A nagyapám szintén ott tette le az érettségit, a költő öccse, *Ady Lajos* tanította. A kollégium az 1600-as évek eleje óta létezik, sokat köszönhetett később *Wesselényi Miklósnak,* aki az iskola főgondnoka volt, és nagy súlyt fektetett a rangos tanári karra, a szegény, de tehetséges gyerekek támogatására.

Arról beszélgettünk, hogy Ady idejében Zilah a Szilágyság legfejlettebb, legműveltebb városának számított, oktatási szinten a kor egyik legjelentősebb települése volt. Nem véletlenül nevezte a költő a Wesselényi Kollégiumot igazi alma materének. „Bár zord a harc, megéri a világ, / Ha az ember az marad, ami volt: / Nemes, küzdő, szabadlelkű diák” – írta Üzenet egykori iskolámba című versében. A kollégiumban többek között a görögöt tanító *Kincs Gyula* volt a tanára, a Szilágy főszerkesztője 1886-tól 1903-ig. Ő jelentette meg a költő első verseit, tárcáit és egyéb kéziratait. Kettőjük kapcsolata az apa-fiú viszonyhoz hasonlított. – Volt Zilahon egy Diák-domb, amelyről Ady is írt – folytatta Csillag István –, ahová a végzős diákok mindig elzarándokoltak, s ott énekelték el a Gaudeamus igiturt, amely a nagyszerű akusztika miatt lehallatszott a városba. Magam is átéltem ezt az élményt, és feltehetőleg Ady is, aki a dalköltő *Balázs Árpádnak* ajánlotta a Zilahi ember nótája című versét: „Zilah fölött felhőzik most / Ifjuságom kicsalt vére, / Vörös-fényes a Diák-domb, / Vér hullott a Terbetére, / Régi ember régi vére.” A Terbete a Meszes-hegység legmagasabb csúcsa volt.

Maros Magda, a feleség vette át a szót: – Véletlenül született meg az ötlet, hogy hozassuk rendbe a költőfejedelem síremlékét. A bátyám, akit nem ismertem, mert ötéves korában, 1948-ban meghalt, a pesterzsébeti temetőben nyugszik, de a Fiumei úton kellett megváltanunk a sírját a következő évekre. Ekkor sétáltunk nővérem társaságában először ebben a gyönyörű sírkertben, ahol nagyjaink pihennek. Így akadtunk rá Ady Endre síremlékére, amely szomorúan nézett ki. Ott a sírnál fogalmazódott meg a gondolat, hogy ha lehetséges, rendbe hozatjuk. Megkerestük a Nemzeti Örökség Intézetét, amely támogatásáról biztosított bennünket. A mai napig hálás vagyok középiskolai tanárnőmnek, a pesterzsébeti gimnázium egykori pedagógusának, hogy megszerettette velünk Adyt. Ha egy évben egyszer Párizsban járunk, a Saint-Michelen mindig elmondom a híres versét, amely szomorú őszi hangulatot áraszt.

Csillag István és felesége a napokban ismét Párizsban járt, és felkereste azt a szállodát, ahol a költő egykor lakott. Mára átépítették, Grand Hotel des Balcons a neve, de megmaradt az a szoba, ahol Ady sok napot töltött. Fényképek is őrzik az akkori állapotot. A berendezés természetesen megváltozott, de a balkon, a kilátás a régi, a háztetők a régiek, és elmerengeni, álmodozni így is szabad. Csillagék egy évben egyszer ellátogatnak Zilahra is, ahol István bátyja, a szórványság lelkésze él. Útközben megállnak az érmindszenti (ma Adyfalva a neve) Ady-múzeumnál, ahol mindig találnak valamilyen újdonságot. Már a házőrző kutya sem ugatja meg őket…

Csillag István az érettségi után Kolozsváron végezte el az egyetemet, de utána, 1974-ben emigrált Stockholmba. Itt szerzett doktorátust. Ma fizikaprofesszor a stockholmi egyetemen. Maros Magda kiváló tőrvívó volt. Az 1980-as olimpia egyéni versenyében – holtverseny után – ezüstérmet nyert. Abban az évben itthon az év női sportolójának választották. Tagja volt az 1973-as világbajnokságon győztes magyar válogatottnak. Háromszoros magyar bajnok.

– Ady nagyon sokat jelentett nekünk a kommunista időkben – vallotta meg Csillag István. – Öszszetartó erő volt. A túlélésben segített, táplálta Erdélyben a magyarságtudatunkat. – Szerettünk volna valami maradandót cselekedni – tette hozzá Maros Magda –, és arra gondoltunk, a síremlék rendbehozatala megőrzi a csodálatot Ady iránt az utánunk következő generációkban is. És most, hogy a tervünk valóra vált, a lelkünkben melegséget érzünk.

Arra kértek, ne róluk írjak, szeretnének a háttérben maradni, a költő születésnapjára emlékezzenek azok, akik még hisznek a vers örökkévalóságában és a gyönyörű sorokban, amelyek az Ifjú szívekben fogalmazódtak meg: „Örök virágzás sorsa már az enyém, / Hiába törnek életemre, / Szent, mint szent sír s mint koporsó, kemény, / de virágzás, de Élet és örök.”